

Bejlmorka bukopupenová a další škůdci na buku v lesních školkách

Marcela Skuhřavá

Poškození mladých buků v lesních školkách působí několik biotických činitelů, především bejlmorka bukopupenová (*Contarinia fagi*, *Cecidomyiidae*, *Diptera*), dále roztoči vlnovníci z rodu *Aceria* (*Eriophyidae*, *Acari*) a některé houby z rodu *Nectria* (*Ascomycetes*, *Fungi*). Zakrslost a metlovitost může být projevem virového onemocnění. Škodliví činitelé se vyskytují buď samostatně na jednotlivých rostlinách nebo společně. Předpokládá se možnost přenosu viru zakrslosti buků vlnovníky.

Bejlmorka bukopupenová (*Contarinia fagi*) je drobný dvoukřídlý hmyz z čeledi bejlmorkovitých (*Cecidomyiidae*, *Diptera*). Samice klade na jaře vajíčka do rašících pupenů 1-3 letých mladých buků. Tam se vyvíjejí larvy této bejlmorky. Při silném výskytu může způsobit zánik vrcholových pupenů. Napadené rostliny reagují růstem postranních výhonků, které bývají napadeny druhou generací této bejlmorky. Během roku se v našich podmínkách vyvíjejí obvykle dvě generace této bejlmorky. V příznivých podmínkách (teplo, vysoká vlhkost) se mohou vyvinout až 4 generace. Bejlmorka bukopupenová se vyskytuje přirozeně (v přírodě) v celé Evropě. Z mladých buků rostoucích v lesích se může dostat do lesních školek, kde pak má velmi příhodné podmínky pro svůj rozvoj. Populace bejlmorek se v lesní školce může v krátké době 2-3 let mnohonásobně zvětšit a může pak způsobit velké škody.

Vlnovník bukopupenový (*Aceria blastophthira*, *Eriophyidae*, *Acari*) je roztoč nepatrné velikosti, jen 0,1 – 0,2 mm dlouhý. Působí zvětšení a poškození pupenů. Napadené pupeny neraší, zůstávají uzavřené a zduřelé, nebo se vyvíjejí ve zkrácený výhonek. Všechny části vyrašeného pupenu jsou ve svém vývoji silně zabržděné. Listy v pupenu jsou složené, hustě pokryté množstvím stříbrošedých chloupků. Při silném napadení mohou napadené části srůst. V jednom poškozeném pupenu se v létě nalézá množství těchto drobných vlnovníků, kteří na podzim hálky opouštějí.

K původcům chorob na buku patří **některé druhy hub z rodu *Nectria***, hlavně pak *Nectria galligena* a *Nectria ditissima*, patřící do skupiny vřeckovýtusých hub (*Ascomycetes*, *Fungi*). V korunách starých buků působí vznik metlovitých útvarů (čarovníků). Na mladých jedincích buků mohou způsobit odbarvení listů, zduřeniny větvíček, nekrózy na větvíčkách a následné odumírání koncových částí větví a výhonků. Houbové infekce se vyskytují hlavně v hustém mladém porostu a na vlhkých místech. Větévky jsou v místech infekce křehké, lámavé a při větru většinou odpadávají.

U některých typů poškození mladých buků (zakrslost, metlovitost) se předpokládá současné spolupůsobení nejméně dvou biotických činitelů, a to hub a vlnovníků. Nelze vyloučit virovou infekci a přenos viru zakrslosti buků vlnovníky. Toto však dosud nebylo prokázáno.

Kromě bejломorky bukopupenové (*Contarinia fagi*) se na listech buků mohou vyskytovat i háčky **dalších tří druhů bejlomorek**: *Mikiola fagi*, *Hartigiola annulipes* a *Phegomyia fagicola*. Dosud odnikud nebyly hlášeny v množství, poškozujícím mladé rostliny buku v lesních školkách.

Ke škůdcům mladých buků v lesních školkách patří i několik dalších druhů hmyzu a roztočů. Většina z nich jsou polyfágové, to znamená, že se jejich larvy i dospělá stadia živí nejen na mladých bukách, ale poškozují i ostatní mladé dřeviny. Jsou to hlavně **motýli osenice** (*Noctuidae*, *Lepidoptera*), dvoukřídlý hmyz – **tiplice** (*Tipulidae*, *Diptera*), **několik druhů brouků** (chrousti, lalokonosci, listopasové – *Coleoptera*) a **svilušky** (*Tetranychidae*, *Acari*). Jediným monofágem, vázaným na buk lesní, je **mšice smrková** (*Phyllapsis fagi*, *Aphidoidea*, *Homoptera*).

V roce 2002 bylo v Opočně zjištěno na mladých bukách poškození lalokonosci a tiplicemi.